

Remissenkät

03.11.2017

Anvisningar:

Du kan gå framåt och bakåt i det elektroniska frågeformuläret genom att klicka på knapparna Föregående och Nästa. Det är möjligt att skicka enkäten utan att svara på alla frågor. Vissa av frågorna har dock markerats som obligatoriska. Eventuella motiveringar till frågorna beaktas när svaren analyseras. Enkäten har mycket utrymme för fritt formulerade kommentarer från dem som besvarar enkäten. Det är möjligt att redigera svaren innan du skickar iväg frågeformuläret. Vid behov kan du avbryta enkäten genom att klicka på Avbryt och fortsätta senare. När du klickar på Avbryt kommer du automatiskt till en sida där det finns en länk som leder till den påbörjade enkäten. På den sidan kan du också skicka länken till din e-post. I slutet av sista frågan finns knappen Sammanfattning, via vilken du kan granska dina svar. Via sammanfattningssidan kan du redigera (knappen Ändra på svaren) och skriva ut (knappen Skriv ut) enkäten. Därefter måste enkäten ännu skickas iväg.

Skicka svaren: Klicka på knappen Slutför i slutet av sammanfattningen av enkäten när du är klar. När du har klickat på Slutför kan du inte längre komplettera eller redigera dina svar.

Bifogad till e-postmeddelandet är en textfilsversion av enkäten som kan användas för att underlätta behandlingen av begäran om utlåtande. När ett organ behandlar begäran om utlåtande kan man till exempel göra så att utlåtandet bearbetas i form av en textfil och svaren i textfilen slutligen matas in i den elektroniska enkäten.

Vänligen lämna utlåtandet till social- och hälsovårdsministeriet senast den 15 december 2017 före kl. 16.15. Remissvaren är offentliga. När det görs ett sammandrag av remissvaren beaktas endast de utlåtanden som har kommit in inom utsatt tid.

Den elektroniska enkäten finns på adressen: <https://www.webropolsurveys.comxxxx>

Ytterligare information om begäran om utlåtande ges av:

Kirsi Varhila, avdelningschef, överdirektör, tfn 0295 163 338, e-post kirsi.varhila@stm.fi

Pirjo Kainulainen, regeringsråd, tfn 0295 163 092, e-post pirjo.kainulainen@stm.fi

Pekka Järvinen, regeringsråd, tfn 0295 163 367, e-post pekka.jarvinen@stm.fi

Maria Porko, regeringssekreterare, tfn 0295 163 417, e-post maria.porko@stm.fi

Frågor om det tekniska genomförandet av enkäten riktas till:

Henriikka Tammes, planerare, tfn 0295 163 182, e-post henriikka.tammes@stm.fi

Jaana Aho, projektsekreterare, tfn 0295 163 395, e-post jaana.aho@stm.fi

Maria Outinen, avdelningssekreterare, tfn 0295 163 589, e-post maria.outinen@stm.fi

BAKGRUNDSUPPGIFTER

Officiellt namn på den som svarar
 Namn på den person som antecknat svaret
 Kontaktuppgifter till den person som är ansvarig för svaret
 Datum när begäran om utlåtande behandlades i organet
 Organets namn

Är den svarande*

en kommun: **Grankulla stad**
 en samkommun eller ett samarbetsområde för social- och hälsovården
 ett sjukvårdsdistrikt
 ett landskapsförbund
 en annan samkommun eller ett samarbetsorgan för kommunerna
 en statlig myndighet
 en organisation inom civilsamhället
 en privat tjänsteproducent
 något annat

Frågor

Frågor som gäller målen med lagen om kundens valfrihet inom social- och hälsovården, nedan valfrihetslagen

Målet med social- och hälsovårdsreformen som helhet är att minska hälso- och välfärdsskillnaderna bland befolkningen samt bromsa upp ökningen av kostnaderna för tjänsterna med 3 miljarder euro fram till 2029. Syftet med valfrihetslagen är att för social- och hälsovårdens kunder främja möjligheterna att välja tjänsteproducent, att förbättra tillgången till och kvaliteten på tjänsterna samt att öka incitamenten för en kostnadsnyttoeffektiv verksamhet och kontinuerlig utveckling inom servicesystemet.

1. Kan den föreslagna valfrihetslagen bidra till att minska hälso- och välfärdsskillnaderna bland befolkningen och göra tillgången till tjänster mer jämlik?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Stadens svar 1–18 gäller reformen som helhet. Den föreslagna modellen förbättrar inte tillgången till tjänster i alla landskap. Likvärdig tillgång består av likvärdighet i fråga om de tjänster som erbjuds invånarna och de metoder som används inom dem, dvs. ett nationellt serviceurval som det tar en lång tid att förankra och som kräver goda strukturer för forskning, utveckling och innovation

(FUI), med hjälp av vilka man stöder utvecklingsarbetet, det fortlöpande lärandet och utvärderingen.

I större landskap är sannolikheten för uppkomst av en fungerande marknad större, vilket förbättrar tillgången på service. Bättre tillgång på service garanterar inte i sig att hälso- och välfärdsskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper minskar. Fundamentet i strävan att minska hälso- och välfärdsskillnaderna utgörs av fungerande basservice, där det är viktigt att vården inriktas rätt och har önskad verkan. Fokuseringen på att främja hälsa och välfärd för att åstadkomma verkningsfull service ingår i dagens läge inte bara i de förebyggande utan också de korrigerande tjänsterna. Det finns en risk att denna infallsvinkel glöms bort, då tjänsterna splittras i modellen med många aktörer.

En verkningsfull serviceproduktion förutsätter integration och fungerande servicehelheter, men den föreslagna modellen medför utmaningar i fråga om samordnandet av de olika tjänsterna. En modell med många aktörer kräver som stöd stark servicehandledning och rådgivning speciellt när det gäller sårbara befolkningsgrupper. Skapandet av verkningsfulla servicehelheter förutsätter en stark anordnarroll och gediget kunnande för att integrationen av tjänsterna ska kunna säkerställas. De blivande lösningarna för social- och äldreomsorgstjänsterna har inte presenterats i tillräcklig omfattning.

2. Främjar utkastet till valfrihetslag på ett ändamålsenligt sätt kundens möjligheter att påverka de egna tjänsterna?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Valfriheten och möjligheten att påverka de egna tjänsterna ökar för dem som klarar av att träffa val. Som stöd för val av tjänster bör det finnas information om tjänsternas innehåll och kvalitet. Än så länge finns det dock inte tillförlitlig information att få och inte heller instrument för jämförelse av tjänster, vilket gör att valet grundar sig på intryck som skapas genom marknadsföring. Inom socialt arbete är fokus på människors självbestämmanderätt och möjlighet att påverka de egna tjänsterna ett bra mål. Man bör dock observera att kunden för att identifiera sitt eget servicebehov samt välja tjänsteinnehåll och tjänsteproducent behöver information och i många fall vägledning, stöd och rådgivning av yrkesutbildad personal.

3. Ger lagutkastet kunden tillräckliga möjligheter att anlita sådana tjänster som lämpar sig för kundens egen situation?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

För en kund som vet vilka tjänster hon eller han behöver går det bra att söka service. Däremot är det svårt för dem, vars förmåga att utnyttja valfriheten är nedsatt av antingen hälsomässiga eller sociala orsaker, att utan vägledning söka sig till den service som bäst motsvarar det egna behovet.

4. Om kunden har omfattande servicebehov, ger lagutkastet kunden möjlighet att få tjänster som är samordnade i enlighet med kundens behov?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Bedömningen av servicebehovet har en central betydelse. Särskilt kunder med omfattande servicebehov behöver flera olika tjänster och hjälp av olika sakkunniga, och då måste tjänsterna kunna kombineras på ett smidigt sätt så att det uppstår fungerande helheter. Svårigheterna med att samordna tjänster accentueras, då aktörerna finns i olika organisationer och enhetliga datasystem saknas. Det kommer att bli svårt att integrera privata tjänster och servicehelheter med verksamheten vid landskapets affärsverk.

Kundplanen är avsedd att fungera som ett centralt redskap för integrering av tjänsterna, men möjligheten att ha den som redskap för integration verkar inte realistisk och är behäftad med praktiska utmaningar. Då social- och hälsocentralen, mun- och tandvårdsenheten och landskapets affärsverk var för sig ansvarar för upprättandet av kundplanen, finns det en risk för överlappande arbete som belastar förvaltningen. Denna risk är särskilt stor, då kunden har omfattande servicebehov och landskapets affärsverk har det övergripande ansvaret för bedömningen av kundens servicebehov och för upprättandet av kundplanen (social- och hälsocentralens tjänster). Den verksamhetsmodell som beskrivs i 34 § är tung och byråkratisk och kan medföra t.o.m. allvarliga avbrott i servicehelheten.

Utbudet av socialtjänster är knapphändigt i lagförslaget, och integrationen med hälsovården blir bristfällig inom social- och hälsocentralen. Det kan bli problematiskt att samordna de familjetjänster enligt socialvårdslagen som omfattas av valfrihetslagen och de barnskyddstjänster som landskapets affärsverk tillhandahåller t.ex. då en kund går över från service enligt socialvårdslagen till barnskyddet. Det uppstår ett läge där tjänsterna splittras, den övergripande lägesbedömningen försvagas och vårdens kontinuitet äventyras.

5. Säkerställer lagutkastet en horisontell och vertikal integration av tjänsterna?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Trots att tjänsteintegrationen har ingått i målen för social- och hälsovårdsmodellen, förverkligas integrationen inte i det nuvarande lagförslaget så att den skulle garantera bättre flyt i servicen och göra det möjligt att eliminera onödiga faser i vården. Integreringen av produktionsansvaret förverkligas inte, utan där uppstår avbrott mellan såväl social- och hälsovårdstjänsterna som primärhälsovårdstjänsterna och tjänsterna på specialnivå. För organiseringsansvarets del kan kraven på integrering anses bli uppfyllda. En lyckad integration förutsätter att landskapets servicekedjor organiseras och att det skapas datasystem som stöder handledningen av kunderna, vården och tjänsternas kontinuitet.

Socialtjänsterna fjärras från primärhälsovården, eftersom social- och hälsocentralerna huvudsakligen erbjuder endast handledning och rådgivning, medan affärsverket har hand om socialtjänsterna. Förslaget att affärsverkets socialarbetare gör en del arbetsinsatser på social- och hälsocentralerna är bra, men det praktiska genomförandet är oklart. Till skillnad från bedömningen av vårdbehovet är den heltäckande bedömningen av servicebehovet inom socialvården en mångfacetterad uppgift, som kan kräva flera möten och nätverksträffar, vilket innebär ett stort behov av socialarbetarresurser och myndighetsarbete. Enbart konsultativ service på social- och hälsocentralen räcker sällan till.

6. Ger förslaget landskapen tillräckliga förutsättningar att fullgöra organiseringsansvaret?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Lagförslaget ger landskapet tillräckliga förutsättningar för att uppfylla de krav som organiseringsansvaret ställer, men det behövs styrmekanismer, tillräckliga resurser och organiseringskompetens, vilka inte är tillräckliga i alla landskap.

7. Främjar lagutkastet en förändring av verksamhetssätten och ibruktagande av nya serviceinnovationer?

- a. **ja**
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Den konkurrens som uppstår tvingar aktörerna att utvärdera sina rutiner och främja en fortlöpande utvärdering av verksamheten samt utveckling och införande av nya verksamhetsmodeller.

Reformen kan främja innovationer som siktar på produktion av kundorienterade, verkningsfulla och produktiva serviceformer. Samtidigt bör man skapa en försökskultur i organisationen samt utveckla utvärderingsmekanismer och utvecklingsmetoder för att säkerställa att de innovationer som införs är verkningsfulla och främjar hälsan och välfärden.

8. Ger utkastet till valfrihetslag tillsammans med de övriga delarna av landskaps- och social- och hälsovårdsreformen tillräckliga förutsättningar för att uppnå målet att bromsa upp kostnadsökningen med 3 miljarder euro?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej**
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Ett av de viktiga målen med vårdreformen har varit att få bukt med kostnadsutvecklingen. Den önskade kontrollen över kostnadsutvecklingen förutsätter att man lyckas med tjänsteintegrationen för kunder med stort servicebehov och med hanteringen av servicehelheterna. Båda dessa är behäftade med risker i den föreslagna modellen.

Bedömningen av vårdbehovet och tjänsteintegrationen är viktiga om man vill undvika onödiga faser i vården och överlappningar i arbetet. En modell med många aktörer försvårar integrationen och ökar risken för inte bara kostnadsökning utan också försvagning av kundens ställning. Den kan också leda till en ökad remisskultur och benägenhet att föra över ansvar och kostnader till andra.

Valfriheten kommer sannolikt att öka serviceutbudet och leda till större volymer och högre kostnader. Snabb tillgång till tjänster kan inte vara ett självändamål, för risken är då att kostnadseffektiviteten och verkningsfullheten sjunker. Valfrihetsmodellen bygger på hälsovårdens logik; man har inte insett att socialvården inte följer samma logik.

Kundsedlar och personlig budget medför ökad risk för att kostnaderna stiger. Båda förutsätter bedömning av servicebehovet, handledning och rådgivning för krävande kundgrupper samt bedömning av servicehelheternas verkningsfullhet. Då det åtminstone i början inte finns något gemensamt datasystem i bruk, är risken överhängande att kunder hänvisas till fel ställe eller får felaktiga råd.

Förändringskostnaderna och speciellt kostnaderna för datasystem är höga och återspeglas på kostnadsnivån.

Det kan enligt förhandsuppgifter från beredningen uppstå ett underskott på till och med hundratals miljoner euro i finansieringen av landskapet Nyland redan år 2020. Det anpassningsbehov som uppstår inom landskapet i övergångsfasen kan leda till en plötslig utvidgning av valfriheten med många följdverkningar och resultera i en kris i det fungerande offentliga social- och hälsovårdssystemet.

Frågor om detaljer i lagutkastet

9. I 3 kap i utkastet till valfrihetslag föreslås bestämmelser om direktvalstjänster, dvs. de social- och hälsovårdstjänster för vilka kunden direkt kan välja tjänsteproducent.

9a. Tryggar de bestämmelser som gäller landskapets affärsverks produktion av direktvalstjänster (bl.a. 16 §) en jämlik tillgång till tjänster under alla omständigheter?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Detta förutsätter att tillgången på personal och serviceutbudet kan tryggas också utanför tillväxtcentra.

Affärsverket har till uppgift att trygga de lagstadgade tjänsterna i sista hand så att invånarna har jämlik tillgång till service.

9b. Är det lagstadgade tjänsteutbud för social- och hälsocentraler som det föreskrivs om i 18 § i lagutkastet ändamålsenligt till sitt innehåll och sin omfattning?

- a. för omfattande
- b. lämpligt
- c. för litet**

Fritt formulerade kommentarer

Det snäva tjänsteurvalet gör det möjligt för små företag att komma ut på marknaden.

Beslutsfattandet i socialvården har blivit tydligare, när social- och hälsocentralerna arbetar med bara rådgivning och handledning gällande socialvård och inte utövar offentlig makt. Å andra sidan försvagar detta möjligheterna att integrera social- och hälsovårdstjänsterna på basnivå.

Kundrelationer som inleds via socialvården har inte beaktats, och därför verkar linjedragningarna om socialvård i lagutkastet konstgjorda. Om enbart en anställd vid social- och hälsocentralen ger råd och handledning, får kunden bara allmän rådgivning, som kan vara överlappande eller t.o.m. vilseledande, om den anställda inte behärskar helheten. Avsaknaden av socialarbete inom den öppna vården avhjälpas enligt förslaget genom att affärsverkets socialarbetare gör en del arbetsinsatser på social- och hälsocentralerna, vilket faktiskt är viktigt med tanke på tjänsteintegrationen.

Den specialiserade sjukvårdens arbetsinsatser på social- och hälsocentralerna är motiverade i fråga om vissa specialiteter. En bindande uppräkningslista av dessa specialiteter i lagen är inte ändamålsenlig, utan det borde komma an på landskapet att definiera serviceinnehållet, för då kan de lokala behoven beaktas bättre.

9c. Är det lagstadgade tjänsteutbud för mun- och tandvårdsenheter som det föreskrivs om i 18 § i lagutkastet ändamålsenligt till sitt innehåll och sin omfattning?

- a. för omfattande
- b. lämpligt**
- c. för litet

Fritt formulerade kommentarer

Tjänsteutbudet är ändamålsenligt och gäller vuxnas val av mun- och tandvårdsenhet. Begrepp som t.ex. ”odontologiska specialiteter” bör definieras i lagutkastet.

9d. Är bestämmelserna om social- och hälsocentralernas direktvalstjänster i 18 § i lagutkastet tillräckligt klara i fråga om vilka tjänster som hör till direktvalstjänsterna och vilka tjänster som inte är direktvalstjänster och produceras av landskapets affärsverk?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Om inte, på vilket sätt skulle det vara ändamålsenligt att fastställa de grunder enligt vilka det närmare bestäms vilka tjänster som produceras vid social- och hälsocentralerna?

Det bör hänskjutas till landskapet att definiera vad som avses med specialiteter som hör till området allmänmedicin.

9e. Är bestämmelserna om mun- och tandvårdens direktvalstjänster i 18 § i lagutkastet tillräckligt klara i fråga om vilka tjänster som hör till direktvalstjänsterna och vilka tjänster som inte är direktvalstjänster och produceras av landskapets affärsverk?

- a. ja**
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Om inte, på vilket sätt skulle det vara ändamålsenligt att fastställa de grunder enligt vilka det närmare bestäms vilka tjänster som produceras vid mun- och tandvårdsenheterna?

Ja, men användningen av termer i lagförslaget borde förtydligas.

9f. Är bestämmelserna (bl.a. 18 § och 37 §) ändamålsenliga och tillräckliga med tanke på socialvården?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Kunden drar knappast någon nämnvärd nytta av socialvårdens allmänt hållna rådgivning. En betydande del av rådgivningen sker redan nu digitalt. Rådgivningen om socialtjänster och affärsverkets socialvård bör knytas tättare samman. För att arbetet ska vara verkningsfullt är det viktigt att kundens egen kontaktperson genast blir inkopplad för att säkerställa servicens kontinuitet.

10. I 4 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om kundens möjligheter att välja ett landskaps affärsverk.

10a. Ger 21 § i lagutkastet kunden ändamålsenliga möjligheter att välja affärsverk?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

10b. Ger 22 och 23 § i lagutkastet kunden ändamålsenliga möjligheter att välja tjänstenhet/enheter vid ett affärsverk?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

11. I 5 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om användning av kundsedel för att öka kundens valfrihet.

11a. Är den kundsedel som det föreskrivs om i 24 § i lagutkastet ändamålsenlig till sitt innehåll och sin omfattning?

- a. för omfattande
- b. lämplig
- c. för liten

Fritt formulerade kommentarer

Modellen med kundsedel och personlig budget kan i sig omfattas men förutsätter ett utvidgat rådgivnings- och handledningsuppdrag. Antalet äldre och invandrare ökar, och dessa befolkningsgrupper behöver redan annars mer rådgivning för att träffa sina val. Även utvecklingsstörda som användare av personlig budget behöver kontinuerligt stöd.

Kundsedeln lämpar sig närmast för tjänster där upprättandet av en kundplan ingår i servicen. Däremot kan kundsedeln för social rehabilitering, som inte utgör en klar helhet, ifrågasättas. Kunden måste vara mycket frisk och handlingskraftig för att själv kunna välja sina tjänster, eftersom social- och hälsovårdstjänsterna handhas av så många aktörer att det är svårt att orientera sig i dem.

Samhället bör kontinuerligt försäkra sig om att befolkningen har tillgång till tillräckliga tjänster; m.a.o. har den offentliga sektorn fortsatt ansvar för att i sista hand erbjuda service. För sjukvårdstjänsternas inkl. jourens del betyder detta att landskapet bör driva två parallella produktionssystem, eftersom det är skyldigt att upprätthålla beredskapen på sjukhus för att erbjuda tjänster och hålla jour. Samtidigt måste landskapet erbjuda kunderna kundsedlar för de tjänster som nämns i 24 §. Ur ekonomisk hållbarhetssynvinkel är den föreslagna modellen dyr och svårkontrollerbar. Tillvägagångssättet innebär utmaningar också vad gäller målet om tjänsteintegration.

Kundsedeln, såsom även den personliga budgeten, kräver en noggrannare definition av innehållet och bör utvecklas och genomföras gradvis. Det bör hänskjutas till landskapet att överväga om de ska införa kundsedlar samt att besluta om användningen och begränsningarna i användningen.

11b. Har landskapets affärsverk utifrån de begränsningar som det föreskrivs om i 24 § 2 och 3 mom. förutsättningar att trygga tillräckliga tjänster på ett kostnadseffektivt sätt?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

11c. Är bestämmelserna i 24 § i lagutkastet tillräckliga för att trygga ett riksomfattande och regionalt servicesystem inom den specialiserade sjukvården?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Sjukvårdsdistrikten har uttryckt farhågor för att akut- och jourverksamheten inom en del specialiteter äventyras. Regleringen är tillräcklig, om det blir möjligt att låta bli att bevilja kundsedel på den grunden att den äventyrar jourverksamheten. Det är oklart om en sådan här möjlighet ingår i 24 § 2 och 3 mom. i lagutkastet.

11d. Är bestämmelserna om kundsedlar ändamålsenliga med tanke på kundens ställning och rättigheter?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Kundsedeln ökar valfriheten. Sårbara kundgruppers förutsättningar att välja tjänsteproducent utifrån det egna servicebehovet har försvagats, vilket gör rådgivning och handledning ännu viktigare.

En del av den sociala rehabiliteringen kan tillhandahållas mot kundsedel, men i regel behöver kunderna här stark servicehandledning. Kundsedeln kan som serviceform vara för krävande för dessa kunder, även om vissa delområden inom social rehabilitering kunde ordnas i sådan form att kundsedeln lämpar sig för dem.

11e. Säkerställer systemet med kundsedlar att landskapet har tillräckliga möjligheter till styrning och inflytande med tanke på fullgörandet av organiseringsansvaret?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Det bör hänskjutas till landskapet att överväga om de ska införa kundsedlar och i så fall i vilken omfattning och med vilka begränsningar.

Landskapet bör ha rätt att påverka med vilken tidtabell och i vilken omfattning marknaden öppnas. De s.k. begränsningsparagraferna är inte entydiga; invånarens rätt att få en kundsedel eller landskapets rätt att inte ge en sedel. Landskapet bör ges möjlighet besluta om användningen av kundsedlar och om att begränsa den, då det är *nödvändigt* av ekonomiska, verksamhetsmässiga eller andra välgrundade skäl.

12. I 6 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om användning av personlig budget för att öka kundens valfrihet. **Ger bestämmelserna kunden tillräckliga möjligheter att påverka genomförandet av de tjänster som kunden behöver?**

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Då personlig budget används, ligger ansvaret för koordinering av tjänster delvis på kunden. Då kunden har förmåga att själv träffa val, ökar den personliga budgeten möjligheterna att själv påverka innehållet i servicen. De mest utsatta klarar inte av att själv ta ansvar för organiseringen av tjänsterna, och då ökar behovet av handledning och administrativt arbete. Vi har inte tillgång till något system som skulle stödja valet.

I lagförslaget föreslås att personlig budget skulle införas i större omfattning än det hittills har gjorts i något annat land, trots att systemet medför stora risker för ökade kostnader.

Modellen med personlig budget bör införas genom experiment. Kundens val mellan serviceenheter baserar sig lätt på de föreställningar de har bildat sig, eftersom möjligheterna till rationella val är begränsade.

13. I 7 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om rådgivning och handledning samt bedömning av servicebehovet för kunden. **I 5 § i lagutkastet föreslås dessutom bestämmelser om en kundplan som ska utarbetas för kunden. Tryggar bestämmelserna tillräckligt väl kundens rättigheter och genomförandet av tjänsterna på ett sätt som motsvarar kundens behov?**

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Kundplanen är ett redskap för integration av tjänster. Till vissa delar kan den främja samordningen av tjänster; det här gäller t.ex. specialgrupper och kunder med omfattande servicebehov. Dess administrativa status är emellertid oklar, eftersom den inte utgör ett juridiskt bindande, överklagbart förvaltningsbeslut.

Kundplanen är administrativt tung och fungerar inte genast, vilket kan föranleda t.o.m. allvarliga avbrott i servicehelheten. Då social- och hälsocentralen, mun- och tandvårdsenheten och landskapets affärsverk var för sig enligt förslaget ansvarar för upprättandet av kundplanen, finns det en risk för överlappande arbete som belastar förvaltningen. Ansvaret för upprättandet av kundplanen bör ligga på landskapets affärsverk, medan andra deltar i upprättandet och verkställer planen.

14. **I 8 kap. i lagutkastet** föreslås bestämmelser om förfaranden för godkännande av och avtal med tjänsteproducenterna.

14a. Är bestämmelserna om förfarandena för godkännande ändamålsenliga med tanke på målen med lagutkastet?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Förutsättningarna att genomföra förfarandena för godkännande är antagligen olika i olika landskap. I praktiken kommer det att vara svårt göra en heltäckande, faktabaserad utvärdering av tjänsteproducenternas verksamhet. Förfarandena för godkännande kräver resurser och specialkompetens av landskapen.

14b. Säkerställer bestämmelserna om förvaltningsbeslut och ställande av villkor (42 §) tillräckliga möjligheter att fullgöra landskapets organiseringsansvar?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Landskapet bör själv kunna ställa villkor för godkännande av tjänsteproducenter, eftersom de lokala förhållandena varierar. Kvalitetsuppföljningssystemen är inte tillräckliga. Ambitionen har varit att i lagen trygga de språkliga rättigheterna på en tillräcklig nivå. Det återstår att se hur de förverkligas i praktiken.

14c. Är bestämmelserna om avtalsförfarandena ändamålsenliga med tanke på målen med lagutkastet?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Landskapet bör ha rätt att avsluta ett avtal utan att iaktta tidsfristerna, om avtalsbrottet är så väsentligt att man inte kan förutsätta att tidsfristen iakttas. Avtalsförfarandet kräver resurser och specialkompetens av landskapet. Avtalsbaserad tjänsteproduktion genererar i typiska fall problem som gäller tillämpningen av avtalet, och dessa påverkar hur produktionen löper. Här krävs specialkompetens inom området.

15. I 9 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om tjänsteproduktionen och tjänsteproducenternas skyldigheter. Är bestämmelserna ändamålsenliga med tanke på målen med lagutkastet?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Landskapet bör ha möjlighet att förpliktiga alla tjänsteproducenter att delta i gemensamt utvecklingsarbete samt arbete för att främja den fackliga utbildningen och studerandenas utbildnings- och praktikmöjligheter.

16. I 10 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om de ersättningar som ska betalas till tjänsteproducenterna.

16a. Beaktas kundernas olika servicebehov och de kostnader som de ger upphov till i tillräcklig grad i andelen fast ersättning till social- och hälsocentralerna och de faktorer som bestämmer den?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Blandmodellen för ersättningar är antagligen det mest fungerande alternativet. En kapitationsandel på 60 % kan enligt erfarenheterna i Sverige anses som lämplig. Andelen bör kunna ändras utgående från erfarenheterna. Proportionen mellan kapitationen och övriga ersättningar är av största betydelse med tanke på ekonomin. En felaktig ersättningsmodell kan uppmuntra till deloptimering.

16b. Är bestämmelserna om de övriga ersättningarna ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Det finns tills vidare inte exakta fakta att tillgå om prestationsbaserade ersättningar. Ersättningarna bör grunda sig på till exempel vårdperioder och får inte i någon händelse bädda för ett intresse för tjänsteproducenterna att avsiktligt höja antalet prestationer. Exempelvis en modell där den prestationsbaserade ersättningen täcker bara en del av marginalkostnaderna för prestationen kunde fungera bra. Ersättningarna kunde också delvis beroende av incitament som har att göra med hur stort behovet är. Förslagsvis kunde man betala en högre ersättning för förebyggande prestationer än sådana som föranleds av eventuella försummelser.

16c. Säkerställer bestämmelserna att de social- och hälsocentraler som drivs av landskapens affärsverk och de privata social- och hälsocentralerna har lika verksamhetsförutsättningar?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Enligt förslaget kan både aktörer i bolagsform och enheter inom affärsverket producera social- och hälsocentralservice. Det här arrangemanget garanterar inte en enhetlig kostnadsstruktur, vilket beroende på läget kan gynna antingen privata eller offentliga social- och hälsocentraler. Arrangemanget ger inte heller nödvändigtvis en likvärdig möjlighet att anlita stödtjänsterna vid landskapets affärsverk. Likvärdiga verksamhetsförutsättningar påverkas också av att landskapets affärsverk har sista handsansvaret för produktionen av tjänsterna, och ansvaret för dem som behöver mycket service faller på landskapet.

17. I 12 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande.

17a. Tryggar övergångsbestämmelserna om kundsedlar i 85 § tillgången till tjänster under övergångsfasen?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Tidtabellen är för stram, eftersom processen för beviljandet av kundsedlar, deras ställning och konsekvenserna av införandet av dem inte bedömts tillräckligt. Landskapet bör få överväga vad kundsedeln används till samt dess omfattning.

17b. Tryggar övergångsbestämmelserna om social- och hälsocentralerna i 86 och 88 § tillgången till tjänster under övergångsfasen?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Indelningen i etapper och övergångsperioderna underlättar implementeringen, men tidtabellen är ändå stram. Övergångsbestämmelserna tryggar tillgången till service förutsatt att man genom experiment får valfrihetsmodellen att fungera. Ett gradvist öppnande av marknaden skulle möjliggöra konsekvensbedömning och landskapsstyrning i överensstämmelse med de mål som satts upp för vårdreformen.

17c. Tryggar övergångsbestämmelserna om mun- och tandvårdsenheterna i 87 och 89 § tillgången till tjänster under övergångsfasen?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Indelningen i etapper och övergångstiderna underlättar implementeringen, men tidtabellen är ändå stram. Övergångsbestämmelserna tryggar tillgången till service förutsatt man genom experiment får

valfrihetsmodellen att fungera. Under övergångsperioden föreligger en risk att kunderna styrs av kundavgifterna allt mer till den offentliga mun- och tandvården, tills valfriheten träder i kraft och kundens egenrisk är lika stor oberoende av tjänsteproducent.

17d. Tryggar lagförslaget verksamhetsförutsättningarna för privata producenter av social- och hälsovårdstjänster?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Verksamhetsförutsättningarna för privata producenter har tryggats. En del enheter kommer att vara olönsamma, medan andra blir mycket lönsamma. Således torde modellen gynna stora aktörer, som kan anpassa och decentralisera sin verksamhet utifrån ovan nämnda synvinkel. Det extra stöd som företagssektorn får från försäkringsbolag leder till snedvridning av konkurrensen.

17e. Ger lagförslaget små aktörer tillräckliga förutsättningar att vara tjänsteproducenter inom social- och hälsovården?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

För små företag är kraven för att bli godkänt som tjänsteproducent nästintill orimliga. Modellen i sig torde leda till att marknaden centraliseras.

18. Anser ni att bedömningen av reformens konsekvenser är korrekt och tillräcklig?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer

Konsekvensbedömningen försvåras av bristen på forskningsrön. Det hade varit viktigt att ha försöksresultaten till förfogande innan lagstiftningen godkänns. En längre övergångsperiod skulle möjliggöra utvärdering och utveckling på basis av insamlade fakta och erfarenheter.

19. Hur bedömer ni att reformen påverkar er egen organisations eller era medlemsorganisationers ställning?

Även om saken inte direkt gäller valfriheten, utan vård- och landskapsreformen i ett vidare perspektiv, kan det konstateras att en lika stor nedskärning av kommunalskatten i alla kommuner orsakar en alltför stor omställning i bl.a. Grankullas finanser, för av Grankulla bärs det då upp avsevärt mera finansiering än det nu kostar att producera social- och hälsovårdstjänsterna. Det här leder till en försvagad soliditet för Grankulla och försvagar den vägen också Grankullas och övriga tillväxtkommuners möjligheter att finansiera de investeringar som tillväxten kräver. De svenskspråkiga tjänsterna splittras, och valfriheten förverkligas inte på samma sätt för båda språkgrupperna.

20. Övriga fritt formulerade kommentarer om utkastet till regeringsproposition.

- De svenskspråkiga tjänsterna för specialgrupper splittras. Till exempel samkommunen Kårkulla, som producerar service för utvecklingsstörda, upplöses och dess verksamhet övertas av flera landskap.
- Minskningen av specialansvarsområdenas betydelse inom den specialiserade sjukvården gagnar inte tjänsteproduktionen.
- Forsknings-, undervisnings- och utvecklingsverksamhetens ställning bör tryggas i reformen.

21. Specificerade förslag till ändringar i lagutkastet.